

*Паробок Д. О.,
аспірант кафедри теорії та історії держави і права,
конституційного та міжнародного права
Львівського державного університету внутрішніх справ*

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ ТА УРЯДУ ПЕРШОЇ УНР (БЕРЕЗЕНЬ 1917 Р. – 29 КВІТНЯ 1918 Р.)

Анотація. Стаття присвячена розгляду питань, пов'язаних із правовим регулюванням фінансової діяльності українських властей початкового періоду визвольних змагань 1917–1921 рр. Аналізуються історичні передумови формування незалежної фінансової системи УНР, здобутки і прорахунки процесу легітимізації фінансових установ незалежної держави.

Ключові слова: законодавство доби Української Революції (1917–1921 рр.), фінансове законодавство України, Генеральний секретаріат фінансів, Міністерство фінансів першої УНР, Національний банк України.

Постановка проблеми. Наполеону I приписують фразу: «Щоб вести війну, потрібні три речі – гроші, гроші і ще раз гроші». Під визначення «війна», поза сумнівом, підпадає й доба українських визвольних змагань 1917–1921 рр., коли в гострому протистоянні із сусідніми державами (передусім Росією, але також Польщею та Румунією) вирішувалося питання – бути чи не бути новому державному утворенню на політичній карті Європи і світу. Політики зі складу Центральної Ради та її Генерального секретаріату започаткували правові основи фінансової незалежності УНР, створивши Генеральний секретаріат фінансів (згодом Міністерство фінансів), Державний банк України, Головну скарбницю (казначейство) України, прийняли низку законів, що регулювали порядок формування бюджету держави (зокрема закон про Державні кошти України від 9 (22) грудня 1917 р. тощо). Водночас ця державницька діяльність розгорталася в непростих історичних умовах, не була вона позбавлена й відвертих помилок і прорахунків. Історичний досвід (як позитивний, так і негативний) доби визвольних змагань може виявитися повчальним в умовах т. зв. гібридної війни з Російською Федерацією, нав'язаної Україні в лютому 2014 р.

Різноманітні аспекти фінансової діяльності Центральної Ради та її Генерального секретаріату (Міністерства фінансів) у вітчизняній науковій літературі розглядали починаючи ще з років визвольних змагань і післяреволюційного періоду. Це й безпосередні учасники подій – М. Грушевський, В. Винниченко, Х. Лебідь-Юрчик, Б. Мартош, І. Бачинський, Л. Неманов, згодом – емігранти (Є. Гловінський), у наш час – «чисті» історики: С. Голубка, Г. П'ятченко, Л. Кухарець, Р. Тхоржевський і, особливо, П. Гай-Нижник, який присвятив фінансовому життю доби Української революції 1917–1921 рр. понад вісім десятків праць. Натомість історики права вказаними питаннями цікавилися мало, згадували побіжно, як, наприклад, автори посібників з історії держави і права України П. Захарченко [1, с. 188–195], І. Терлюк [2, с. 32–327] та ін.

Мета статті – окреслити коло нормативних документів, якими регулювалася фінансова діяльність Центральної Ради, Генерального секретаріату й Міністерства фінансів УНР у пе-

ріод з березня 1917 р. по 29 квітня 1918 р.; надати оцінку способам і формам правотворення й ефективності правозастосування цієї законодавчої бази.

Вклад основного матеріалу дослідження. Первісно кошти, якими розпоряджалася Центральна Рада, склалися виключно з добровільних пожертвувань «свідомих» українців і їхніх суспільно-громадських організацій.

19 березня 1917 р. рішенням Української Центральної Ради (далі – УЦР) у її складі було сформовано 9 спеціалізованих комісій, у тому числі й фінансова на чолі з П. Ковалем [3]. 20 березня 1917 р. цій комісії було доручено якнайшвидше виробити програму фінансової діяльності.

23 квітня 1919 р. ухвалено наказ УЦР і постанову її фінансової комісії про обкладення (добровільним) національним податком усього українського національного середовища [4, с. 26]. Цей наказ так і не був реалізований на практиці.

У науковій літературі відмічено той факт, що під час роботи Першого українського військового з'їзду (18 травня 1917 р.) «керівникам з'їзду – Винниченкові й Петлюрі – лише ціною великих зусиль вдалося вгамувати розбурхані пристрасті та мітинговий запал. Вони вчасно викрили провокаційні чутки про винесення з'їздом рішення захопити губернську контору Держбанку та інші державні установи й зупинили делегатів від спроби заарештувати провокаторів» [5, с. 232]. Підтримати «революційну», фактично, провокативну, ініціативу закладення основ фінансової бази евентуальної української автономії шляхом експропріації коштів губернської контори російського Державного банку в тих історичних умовах (травень 1917 р.) було для українських політиків неприпустимо. То ж й надалі діячам Центральної Ради довелося обмежитися добровільними пожертвами «свідомих» українців.

23 червня 1917 р. Виконавчий комітет Центральної Ради схвалив текст І Універсалу.

Посилаючись на волю народу, який скинув імперське ярмо, Центральна Рада цим документом оголосила себе органом, уповноваженим приймати акти конституційного характеру – універсали.

Під час візиту до Києва міністрів Тимчасового уряду М. Терещенка та І. Церетелі постало питання фінансування Центральної Ради та її Генерального секретаріату. 29 червня 1917 р. під час зустрічі Генерального секретаріату з делегацією Тимчасового уряду Росії та обговорення питання про УЦР як крайову владу й проблеми її фінансування Генеральний секретар фінансів Х. Барановський висловився проти як паралельного оподаткування, так і простого збільшення оподаткування місцевого населення: «Ми повинні отримувати гроші не шляхом надбавки, а шляхом асигнувань по бюджету, затвердженому крайовим органом – Радою» [6]. І. Церетелі в цьому зв'язку заявив, що коли Генеральний секретаріат визнає себе органом

Тимчасового уряду й діятиме саме в цьому ключі, то «кошти, безумовно, будуть відпущені на видатки по управлінню краєм» [7, с. 4 з посиланням на ЦДАВО України. – Ф. 115. – Оп. 1. – Спр. 18. – Арк. 24–24 зв.].

Досягнута угода текстуально оформлялася у двох документах: із російського боку це був проект постанови «Про національно-політичне становище України», з українського – II Універсал.

Результатом компромісу Центральної Ради з Тимчасовим урядом став Статут вищого управління Україною, затверджений 16 липня 1917 р. У ньому, зокрема, вказувалося: «Генеральний Секретаріат передає на затвердження Тимчасового Правительства тимчасові обрахунки видатків на потреби України, які розглянула і ухвалила Центральна Рада. Тими коштами, які надходять на рахунок Центральної Ради, розпоряджається Генеральний Секретаріат по бюджету, ухваленому Центральною Радою» [8].

Кошти з Петрограда надходили нерегулярно, то ж і це джерело фінансування виявилось ненадійним.

29 вересня 1917 р. опубліковано Декларацію Генерального Секретаріату України, де вперше висловлювалася ідея розмежування загальнодержавного та українського бюджетів на основі розмежування фінансових надходжень. Це, у свою чергу, вимагало законодавчого введення тих чи інших податків і зборів, за рахунок яких мали б фінансуватися статті автономного українського бюджету. Зокрема, передбачалося введення прогресивного оподаткування земельних маєтків і податку на незаконний приріст їх вартості. У цьому ж документі вперше прозвучала думка, що має бути створений Національний український банк, який перебере на себе всі справи, що дотепер перебувають у віданні Київської контори Державного банку Росії та всіх його відділків на території України [9].

У науковій літературі прийнято вважати, що цей крок пояснювався трьома основними причинами, а саме: 1) відсутністю фінансування центральним урядом Росії діяльності українського шкільництва, інших форм політичного та економічного життя українців; 2) припиненням надходжень в українські відділення банків грошей із Росії (за високої емісії, здійснюваної Петроградом); 3) знецінення (девальвації) російського рубля в умовах тривалої світової війни [10, с. 223].

10 (23) листопада Генеральний секретаріат розглядав інформацію В. Винниченка про неможливість виплати заробітної платні заводським робітникам через відсутність коштів у відділеннях банків. Уносилися пропозиції: «Вияснити справу з фондом забезпечення паперових грошей України, видати спеціальні грошові бони, видати (очевидно, працедавцям – Д. П.) посвідчення державного банку про брак паперових знаків, оповістити робітників про причини неможливості видати їм платні, звернутись до людності із закликком вносити всі податки, але не одсилати їх до Петрограда, і повідомити про ті заходи, які вживає тепер Генеральний секретаріат для полагодження грошового кризису, видати заклик вносити золото і золоті речі, ввести винну монополію, бо пияцтво поширюється нелегальним шляхом» [11, арк. 73]. Як бачимо, поруч із реалістичними кроками (винна монополія, українські бони) пропонувались і відверто утопічні (заклик до населення жертвувати золото й золоті речі на виплату заробітної платні робітникам).

У цій дещо нервовій обстановці були здійснені хоча й вимушені зовнішніми обставинами, але цілком адекватні кроки: «Постановлено: 1. Київську контору державного банку тимчасово перетворити на центральний банк України; 2. Звернути-

сь до всіх громадянських і військових установ встановити свої бюджети на ноябрь та декабрь 1917 р., а також на (перше – Д. П.) півріччя 1918 р.; 3. Видати розпорядження, щоб усі урядові установи та підприємства свої прибутки направляли до Київської контори державного банку; 4. Звернутись до населення з оповіщенням про ті заходи, які робить Генеральний секретаріат в справі полагодження грошового кризису» [11, арк. 71].

13 (26) листопада Генеральний секретаріат заслухав інформацію в. о. Генерального секретаря фінансів В. Мазуренка «в справах фінансових». Скликана під його головуванням нарада «визнала найбільш слушним під цей час не складати окремого бюджету України, бо зараз дуже важко виділити видатки на війну і розділити прибутки від залізниць, косвених податків і т. ін., а обмежитися виясненням рахунку тільки звичайних видатків на першу половину 1918 р., рахунки і видатки на Генеральний секретаріат і на поширення діяльності просвітньої, культурної адміністративної і т. ін., себто створити державний розпис видатків» [12, арк. 73 зв.].

1 грудня 1917 р. за поданням В. Мазуренка Центральна Рада прийняла Закон (! – Д. П.) «Про державну оплату українських культурно-просвітницьких вистав, згідно з яким установлювався податок: 5 відсотків – зі зборів оперних, драматичних, балетних вистав і симфонічних оркестрів; 20 відсотків – вистав, які «не мають культурно-просвітницького і художнього значення», а також із інших вистав, видовищ і розваг. Паралельно вводилася система т. зв. одноразових податків [13].

На перший погляд ця ініціатива Центральної Ради викликає подив. Починати будувати бюджет незалежної держави з «оперних» і «театральних» надходжень! Чи не загато? Разом із тим шлося про перші практичні кроки (на відміну від проєктів березня – жовтня 1917 р.) з налагодження власного джерела доходів і власного бюджету, незалежного від великоросійського «джерела».

Тим часом унаслідок агресії більшовицької Росії проти України ситуація з фінансами в УНР укрій загострилася. 7 грудня 1917 р. на засіданні Генерального секретаріату розглядалася інформація про фінансове становище в Одесі. Повідомлялося, що воно надзвичайно скрутне [14, арк. 11].

Наступного дня, 8 грудня 1917 р., С. Петлюра просив у Малої Ради асигнування 1 млн. рублів на потреби війни, Мала Рада ці гроші виділила. Проти виступили лише «поодинокі російські та українські соціал-демократи» [15, с. 525].

Можливо, саме цією обставиною пояснюється подальша законодавча активність властей першої УНР.

9 (22) грудня 1917 р. був прийнятий пакет законів, які мали на меті започаткувати власну фінансову систему УНР, незалежну від Петрограда [16; 17; 18; 19; 20].

Так, Законом Центральної Ради від 7 грудня 1917 р. в Україні запроваджено власний Державний банк: «Киевскую контору Государственного банка» перетворити в Український державний банк, який має тимчасово керуватися «уставом государственного банка» (т. II, ч. 2, Св. зак. Рос. имп.) [18].

Одночасно створювалося казначейство – Державна скарбниця.

Того ж дня було скасовано відділи Дворянського (Государственного дворянского земельного) та Селянського (Крестьянского поземельного) банків [19].

Коментуючи ці рішення українських властей, сучасник описуваних подій, російський економіст Л. Неманов слушно вказував: «Переименования киевской конторы имперского Государственного банка в Украинский Государственный банк ще не оз-

начало його реального заснування. Не було вироблено Статут Державного банку, не створено ні основного, ані запасного фондів, не було впроваджено навіть центральної бухгалтерії, як і не налагоджено зв'язків із провінційними відділеннями, які існували автономно» [21, с. 127–128].

Окрім, так би мовити, глобальних питань розбудови власної фінансової системи (включаючи й правові механізми регулювання цього процесу), доводилося постійно вирішувати й суто тактичні питання. Так, серйозним викликом для Секретаріату фінансів стала криза розмінної готівки.

Вихід із ситуації з браком готівки (а на 20 грудня в Державному банку готівкою залишалось близько 40 тисяч рублів [22, с. 19]) Генеральний секретаріат фінансів спробував знайти діючі правовими методами – без революційних посягань на фінансову «ініціативу» фаринників.

У короткотерміновій перспективі таким виходом стала Постанова Генерального секретаріату УНР від 20 грудня 1917 р., якою приватні, кооперативні та громадські підприємства зобов'язували вносити виручку в Київську контору Державного банку або в державні ощадні каси [23, с. 51].

Ці далеко не радикальні кроки дали потрібний, хоча й тимчасовий ефект.

Показово, що в цьому юридичному документі (постанові Малої Ради) не передбачено жодні правові санкції за порушення.

Центральна Рада 19 грудня 1917 р. (1 січня 1918 р. н. ст.) прийняла Тимчасовий закон про випуск державних кредитових білетів УНР. Відповідно до нього, емісія кредитних білетів УНР мала здійснюватися Державним банком під забезпечення доходами від монополій і державним майном УНР (ліси, залізниця). Передбачалося створення золотого запасу УНР, що дало б змогу збільшити емісію, згідно з постулатами металістичної теорії.

Особливо гостро постало питання нарощення емісії національної грошової одиниці (та її належного матеріального забезпечення) після приходу УНР з австро-німецькими союзниками до Києва навесні 1918 р.

1 березня 1918 р. Центральна Рада ухвалила Закон про гривню як грошову одиницю Української Народної Республіки. Друкувати нові банкноти передбачалося в Німеччині; водночас друк грошей в Україні було припинено.

«Другий закон про грошову одиницю, – вказує І. Терлюк, – охоплював уже фінансову систему, яка ґрунтувалася на гривні. (...) З метою уникнення перешкод при розрахунках урядом Законом від 30 березня 1918 р. дозволив переводити скарбову валюту з карбованців. Для знаків Державної скарбниці 25 і 50 карбованців забезпечувалося лише право обміну на кредитові білети в гривнях у співвідношенні: один карбованець – дві гривні. Таким чином карбованець відіграв важливу роль у господарському політичному житті країни. Хоча він перебував на рівні валютного сурогату, все ж таки набув державного авторитету в галузі фінансування бюджету, потіснивши гривню на друге місце» [1, с. 364].

Ми, зі свого боку, вважаємо, що одночасний запуск в обіг двох паралельних українських грошових одиниць – карбованця та гривні – був дилетантською помилкою тогочасного українського законодавця. Незважаючи на нібито чіткий паритет (2 : 1) «старої» й «нової» грошової одиниці, менш ніж 2-місячний інтервал у їх виході у світ породжував недовіру як до першої, так і до другої валюти. Населення звично надавало перевагу дзвінкій монеті й навіть російським імперським банкнотам, особливо банкнотам великих номіналів.

З іншого боку, Закон від 1 березня 1918 р. показав, що Український уряд планує масштабну реформу, яка має на меті витіснення з обігу в УНР будь-яких грошових одиниць, за винятком української гривні, і – тимчасово – дзвінкої монети попереднього державного утворення.

16 березня Рада народних міністрів запропонувала Міністерству фінансів розробити низку конкретних заходів щодо збору всіх податків і випустити відповідну відозву про важливість наповнення державної казни УНР податковими надходженнями [24, с. 102].

Міністерство фінансів УНР тоді ж (березень 1918 р.) виступило з ініціативою стягнення з юридичних і фізичних осіб недоплачених податків за 1917 р., а частини податків навіть наперед – за тільки-но розпочатий 1918 р. [25].

11 квітня 1918 р. було, нарешті, регламентовано порядок розробки державного бюджету України. На засіданні Малої Ради була прийнята наступна поправка до проекту: Тимчасовий бюджет на чотири місяці (первісно планувалося на рік) має розроблятися відповідними міністрами й буде поданий «через міністра фінансових справ на затвердження Центральної Ради» [26].

Тогочасний директор Департаменту Державної скарбниці та голова бюджетової комісії УНР і Гетьманату Х. Лебідь-Юрчик дав таке пояснення факту відсутності (річного) бюджету першої УНР: «Зруйнована залізнична комунікація й анархічна демобілізація, що продовжувалась ще в січні, стояли на перешкоді до зносин з губернціальними повітовими інституціями, які мали достарчити потрібний бюджетів матеріал, і 2) брак в окремих міністерства фахівців у бюджетових справах, які мали би досвід і рутину в складанні кошторису» [27].

На нашу думку, М. Лебідь-Юрчик у цьому випадку вдається до звичної в українських емігрантських колах практики перекладання відповідальності з власних плечей на будь-чий інші. Не відкидаючи запропоновані українським посадовцем пояснення, вважаємо, що значна частка відповідальності лежить і на вищих управлінських структурах першої УНР, зокрема на тій же бюджетовій комісії. Мрійники-ідеалісти із соціалістичним ухилом так і не змогли дати відповіді на найбільш актуальні питання, як-от: основні джерела наповнення бюджету й форми та механізми їх стягнення.

З іншого боку, не можемо не вказати на дійсний брак українських кадрів на середньому й нижчих щаблях управлінської фінансової драбини. Цю обставину відмічають провідні вітчизняні історики права. «Дискримінаційна національна політика російського самодержавства щодо комплектування органів державного управління, – вказує О. Головка, – у тому числі фінансами імперії, на нашу думку, є безспірним фактом і не спростується сучасними твердженнями окремих науковців, переважно у Російській Федерації, про національну толерантність російської абсолютистської державності» [28, с. 220].

Управління фінансами Української Народної Республіки продовжувало здійснюватися в, так би мовити, ручному режимі. Відповідне міністерство викладало свої фінансові запити Раді народних міністрів, а та, у свою чергу, приймала рішення про виділення певних сум. Роль міністерства фінансів при цьому була зведена до мінімуму.

17 квітня 19-м пунктом повістки денної заслухали «внесення п. Ткаченка (тогочасного міністра судових справ. – Д. П.) про фінансові справи держави». Серед прийнятих із цього пункту повістки ухвал привертають увагу пп. 2 і 3: 2) доручити Міністерству фінансів унести в Центральну Раду в

негайному порядку законопроект про збільшення емісійного права Державного банку ще на 100 млн. (карбованців); 3) провести без перерви друк грошових знаків і зобов'язати Державні скарбниці, аби мати готівковий запас [29].

По суті, цим рішенням Рада народних міністрів відійшла від попереднього курсу емісії грошових знаків, пропорційно забезпечених державним майном і державними доходами, розписалася у своєму невмінні збалансувати бюджет. Міністерство фінансів опинилося в ролі заложника ситуації: спокуса витратити вже надруковані «із запасом», тобто без реального забезпечення, гроші невідворотно диктувала б урядові популярні рішення.

20 квітня 1918 р. було прийнято Закон про видачу Державною скарбницею УНР Державному банку зобов'язань на суму 500 млн. крб. (1 млрд. гривень). По суті, знову йшлося про нічим не обгрунтовану емісію.

Із більш успішних кроків Міністерства фінансів першої УНР назвемо спробу запровадження акцизних марок, здійснену, втім, зі значним запізненням у часі – у другій пол. квітня 1918 р. [30]. Звернемо увагу на те, що акцизні марки (та й то не на всі підакцизні товари) були лише «віддано до печатання», а не запроваджено в обіг.

Висновки. До прийняття Універсалу I зусилля УЦР у фінансовій галузі обмежувалися збором добровільних пожертвувань «на українську справу». Висловлювані в ході Першого військового з'їзду (17 травня 1917 р.) ініціативи знизу під контроль Київську контору Державного банку були одностайно засуджені верхівкою УЦР в особі В. Винниченка та С. Петлюри. Керівництво Центральної Ради на цьому історичному етапі Української революції 1917–1921 рр. продемонструвало прагнення й готовність дотримуватися правових рамок чинного законодавства післяреволюційної республіканської Росії.

29 вересня 1917 р. в Деклярації Генерального Секретаріату України вперше була озвучена ідея двох окремих бюджетів в Україні – загальнодержавного і власне українського, з власними базами надходжень від оподаткування та зборів. Така постановка питання неминуче означала перспективу перетворення Генерального секретаріату фінансів у самостійну установу з відповідним нормативно-правовим регулюванням її діяльності.

Жовтневий 1917 р. переворот у Петрограді призвів до проголошення УНР (III Універсал Центральної Ради 7 (20) листопада 1917 р.). Центральна Рада оголосила, що нормативно-правові акти Росії, прийняті до дня 27 жовтня (більшовицького перевороту), залишаються в силі, допоки не будуть скасовані відповідними постановами українських властей.

12 (25) листопада 1917 р. Центральна Рада законодавчо підтвердила збереження бюджетного права Російської імперії – Кошторисних правил від 22 травня 1862 р., а також Правил про порядок державного розкладу прибутків і видатків і про асигнування з державної скарбниці видатків, розкладом не передбачених.

9 (22) грудня 1917 р. був прийнятий пакет документів – Закони Центральної Ради про Державні кошти України; про Головну скарбницю (казначейство); про Державний банк; про скасування Дворянського та Селянського банків; про цукрову монополію. Ними формально було закладено нормативно-правову базу регулювання діяльності фінансових структур УНР.

Генеральний секретаріат фінансів (згодом Міністерство фінансів) УНР первісно задумувалися як правонаступник російського імперського Міністерства фінансів, зрозуміло, у територіальних межах України. За таких підходів можна було

не поспішати з власною (тобто українською) правовою регламентацією діяльності новостворюваного органу, оскільки на перший час цілком вистачало російської імперської регулятивної бази.

На жаль, революційна епоха плюс агресія більшовицької Росії проти УНР, розпочата в грудні 1917 р., вносили жорсткі корективи в цю еволюційну модель правонаступництва.

Властям УНР доводилося в силу обставин відмовлятися від попередньої правової моделі регулювання фінансової сфери на користь неправових, але таких, що забезпечували швидкий і безпосередній ефект, прийомів забезпечення фінансової стабільності.

Паралельно відбувалася українізація фінансових відомств УНР на основі відповідних нормативно-правових актів.

17 квітня 1918 р. Рада народних міністрів на внесення міністра судових справ М. Ткаченка прийняла рішення про друк грошової одиниці «із запасом», тобто без реального забезпечення державними доходами та державним майном. Уважаємо, що це рішення нівелювало й без того низькі можливості Міністерства фінансів як регулятора фінансового життя держави. Гроші з-під друкарського верстата загрожували повним розладом фінансів УНР, гіперінфляцією, нерациональним використанням державних ресурсів.

Ситуація ускладнювалася ще й тим, що за півроку існування української влади (за початок відліку беремо проголошення УНР Третім універсалом) так і не було створено ефективної фінансової структури. Міністерство фінансів, Державний банк, Головна скарбниця, митні служби в центрі та на місцях перебували в зародковому стані. Стара нормативно-правова база не давала потрібного ефекту, нова – тільки підлягала створенню.

Література:

1. Захарченко П.П. Історія держави і права України : [навч. посібник] / П.П. Захарченко. – К. : Атіка, 2005. – 368 с.
2. Терлюк І.Я. Історія держави і права України : [навч. посібник] / І.Я. Терлюк. – К. : Атіка, 2011. – 944 с.
3. Вісті У. Ц. Р. (Київ). – 1917. – 19 березня.
4. Гай-Нижник П. Податкова політика Центральної Ради, урядів УНР, Української Держави, УССР (1917–1930 рр.) / П. Гай-Нижник. – К. : Цифра-Плюс, 2006. – 304 с.
5. Кульчицький С. Червоний викилик. Історія комунізму в Україні від його народження до загибелі / С. Кульчицький. – К. : Темпора, 2002. – Кн. I. – 2002. – 504 с.
6. Барановський Христофор Антонович [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%A5%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%84%D0%BE%D1%80_%D0%90%D0%BD%D1%82%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87.
7. Гай-Нижник П.П. Теоретичні засади фінансової системи Української держави у 1917–1919 рр. / П.П. Гай-Нижник // Український історичний журнал. – 1998. – № 4 (421). – С. 3–16.
8. Вісті з Української Центральної Ради. – 1917. – № 18. – Листопад.
9. Нова Рада. – 1917. – 30 вересня.
10. Історія грошей і банківництва : [підручник] / [І.Г. Скоморович, С.К. Реверчук, Я.Й. Малік та ін.]; за заг. ред. С.К. Реверчука. – К. : Атіка, 2004. – 340 с.
11. Протокол засідання Генерального секретаріату. 13 листопада 1917 р. // ЦДАВО України. – Ф. 1063. – Оп. 3. – Спр. 1. – Арк. 73–73 зв.
12. Протокол засідання Генерального секретаріату. 13 листопада 1917 р. // ЦДАВО України. – Ф. 1063. – Оп. 3. – Спр. 1. – Арк. 73–73 зв.
13. Украинская Центральная Рада и ее налогово-таможенная политика (март 1917 – апрель 1918 гг.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.visnuk.com.ua/ru/pubs/id/5021>.
14. Протокол засідання Генерального секретаріату. 7 грудня 1917 р. // ЦДАВО України. – Ф. 3690. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 10–13.

15. Протокол засідання Малої ради. 8 грудня 1917 р. // Українська Центральна Рада. Документи і матеріали : у 2 т. – К. : Наукова думка, 1996. – Т. 1 : 4 березня – 9 грудня 1917. – 1996. – 589 с. – С. 525–526.
16. Державні кошти України (Закон Центральної Ради. 9 грудня 1917 р.) // Народна воля (Київ). – 1917. – 12 грудня.
17. Головна Скарбниця (казначейство) (Закон Центральної Ради. 9 грудня 1917 р.) // Народна воля (Київ). – 1917. – 12 грудня.
18. Державний банк (Закон Центральної Ради. 9 грудня 1917 р.) // Народна воля (Київ). – 1917. – 12 грудня.
19. Скасування Дворянського та Селянського банків (Закон Центральної Ради. 9 грудня 1917 р.) // Народна воля (Київ). – 1917. – 12 грудня.
20. Цукрова монополія (Закон Центральної Ради. 9 грудня 1917 р.) // Народна воля (Київ). – 1917. – 12 грудня.
21. Неманов Л.М. Финансовая политика Украины (7 ноября 1917 – 4 февраля 1919 г.) / Л.М. Неманов. – К. : Кооп. изд-во, 1919. – 212 с.
22. Гай-Нижник П.П. Український державний банк: історія становлення. Документи і матеріали (1917–1918 рр.) / П.П. Гай-Нижник. – К. : Цифра-друк, 2007. – 339 с.
23. Постанова Генерального секретаріату Української народної Республіки про податкову політику. 20 грудня 1917 р. // Українська Центральна Рада. Документи. – Т.2. – С. 51–52.
24. Україна: Хроніка XX століття. Довідкове видання. Рік 1918. – К. : НАН України, Інститут історії України, 2005. – 402 с.
25. Відродженне (Відень). – 1918. – 7 цвітня (25 марта). – С. 5. – Ч. 3 : Українське міністерство фінансів у справі податків.
26. Бюджетний законопроект // Робітничка газета. – 1918. – 14 квітня.
27. Лебідь-Юрчик Х. Бюджетное право. Додаток Перший державний бюджет України на 1918 і пояснення найважливіших позицій / Х. Лебідь-Юрчик. – Львів : Наукове товариство ім. Т. Шевченка, 1927. – С. 108–109.
28. Головка О.М. Прояви національної політики царату в комплектуванні органів управління фінансами на території України у кінці XVIII – на початку XX ст. / О.М. Головка // Етнонаціональні чинники в історії державно-правового будівництва : матеріали XII Міжнародної історико-правової конференції 10–13 вересня 2004 року, м. Бахчисарай. – Сімферополь : Ді Ай Пі, 2005. – 530 с. – С. 216–221.
29. Протокол засідання Ради Народних Міністрів. 17 квітня. 1918 р. // ЦДАВО України. – Ф. 3690. – Оп. 1. – Спр. 17. – Арк. 75–77.
30. Відродженне. – 1918. – 5 мая (22 цвітня). – С. 5. – Ч. 17 : Українські бандеролі.

Паробок Д. О. Нормативно-правовое регулирование финансовой деятельности Центральной Рады и правительства первой УНР (март 1917 г. – 29 апреля 1918 г.)

Аннотация. Статья посвящена рассмотрению вопросов, связанных с правовым регулированием финансовой деятельности украинских властей начального периода освободительной борьбы 1917–1921 гг. Анализируются исторические предпосылки формирования независимой финансовой системы УНР, достижения и просчеты процесса легитимизации финансовых учреждений независимого государства.

Ключевые слова: законодательство времен Украинской революции (1917–1921 гг.), финансовое законодательство Украины, Генеральный секретариат финансов, Министерство финансов первой УНР, Национальный банк Украины.

Parobok D. Legal regulation of financial activity of the Central Council and the First Ukrainian National Republic Government (March 1917 – April 29, 1918)

Summary. The scientific article is devoted to issues related to the legal regulation of the financial activities of the Ukrainian authorities the initial period of liberation struggle of 1917–1921. Analyzed the historical background of the formation of an independent financial system UNR, achievements and failures of the process of legitimizing the financial institutions of an independent state.

Key words: legislation of Ukrainian Revolution era (1917–1921 years.) financial legislation of Ukraine, General Secretariat of Finance, Ministry of Finance of the First UNR, National Bank of Ukraine.